

5

חדושי רבנו חיים הלוי

על הרמב"ם

הלכות יסודי התורה

פיה הליא כשיעמוד נכרי ויאנס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או יתרגנו יעבור ואל יתרג וכו' כד"ל בשאר מצוות חוץ מעצ"ו ונ"ע ושפ"ד אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג יתרג ואל יעבור עכ"ל, והוא בסוגיא דסנהדרין דף ע"ד אחר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהוידק נחמנו וגמרו בעליה בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יתרג חוץ מעצ"ו ונ"ע ושפ"ד וכו', ע"ז כד"ל דתניא ר"א אומר ואהבת את ד' אלך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך וכו', ג"ע ושפ"ד כדרכי דתניא רבי אומר כי כאשר יקום איש על רעהו ורלחו נפש כן הדבר הזה וכו' ומקיש נערה המאורסה לרולח מה רולח יתרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור, ורולח גופי' מגלן סברא הוא וכו' מי יומר דתמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהאי נברא סומק טפי, ושם בסוגיא עוד לא אמרו אלא בלינעה אבל בפרהסיא אפילו מצוה קלה יתרג ואל יעבור וכו', והא אסתר פרהסיא הוה, אחר אב"י אסתר קרקע עולם היתה, רבא אחר הגלח עלמן שאני, ובתוס' שם הקשו דתיפוק ל' דאסתר בכלל עריות הוה וכמבואר במגילה דע"ז כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך, ותיירלו דאי משום עריות כו"ע ס"ל דתהני טעמא דקרקע עולם לענין דלא מיחייבא למסור עלמה משום עריות, דהא מרולח קא ילפינן לה, ורולח גופי' כי מיחייב למסור עלמן ה"מ קודם שיהרגו בידים, אבל היכא דלא עבד מעשה כגון שמשליכין אותו על הטיטוק ונתמטך מסתברא שאינו חייב למסור עלמן, דמאי אחר אדרבה מאי חיות דתמא דתבראי סומק טפי דלמא דמא ידי' סומק טפי כיון דלא עבד מעשה, והרמב"ם דסתם ולא הזכיר כלל הכ דקרקע עולם משמע דחולק ע"ז וס"ל דבכל גווי יתרג ואל יעבור כג"ע, וכבר נחלקו הראשונים בזה וכמבואר בבבלי המאור ובמלחמות שם. עיי"ש דס"ל דאסתר לא הוה עריות כלל, דהך סוגיא ס"ל דהיתה פטויה, או דביאה נכרי לא חשיבא בכלל עריות וכשיטת ר"ת בתוס' שם, וע"כ זהו שסתם הרמב"ם דעריות מיהא בכל גווי תהרג ואל תעבור, אלא דל"ע דהרי תוס' הוכיחו מרולח דהיכא דהוה עבד מעשה אינו מחויב למסור עלמן ולמה פסק דבכל גווי תהרג ואל תעבור, וי"ל דכיון דברליחה גופא הא דחלוק שב ואל תעשה ממעשה בידים הלא אין זה משום חומר דמעשה בידים, ורק דכיון דשני הנפשות שקולות הן ע"כ לריך להיות שב ואל תעשה, ודינו כשני ריחות שאין דוחות זא"ז דינו בשב ואל תעשה, וע"כ לא שייך זאת בעריות דתמא דקרקע נפשו שקול בעריות, וכיון דילפינן מרולח בעיקר הדין דאינו נדחה בפני פקו"ג ממילא הדר דינא דשב ואל תעשה ומעשה בידים שוין ובכל גווי תהרג ואל תעבור.

וי"ד עוד, דהנה ל"ע בדברי תוס', דמאי ענין נערה המאורסה למי שמשליכין אותו על הטיטוק ונתמטך, דסתם אינו לא הוה רולח כלל ולא עבד על שפ"ד, דהא לא הוה רק כאבן ופן ביד הרולח שמשליך אותו, דמי שמשליך

אותו הוא הרולח, ולהכי לא חייב למסור את עלמן, משא"כ בנערה המאורסה אף דלא קעבדה מעשה, מ"מ הרי היא עוברת על ג"ע, ולהכי שפיר הדין נותן דתהרג ואל תעבור, ונראה דכוונת תוס' כך היא, דכיון דרולח הוא מסבירא דמאי חיות דתמא דידך וכו', א"כ הא גם אם הוה משכחין דיהא בזה דין רולח ורק דלא ליעבד מעשה ג"כ לא היה חייב למסור עלמן דמאי אחר אדרבה מאי חיות דתמא דתבראי סומק טפי דילמא דמא ידי' סומק טפי כיון דלא קעבד מעשה, וא"כ ה"ה בנערה המאורסה דילפא מרולח אף דעוברת על ג"ע כיון דלא קעבדה מעשה אין בה הכ דתהרג ואל תעבור, אלא דברולח גופא ל"ע בזה, דבאמת יש לפרש מאי דקאמר הנ"מ הכ סברא דמאי חיות דתמא דידך סומק טפי דילמא דמא דתבראי סומק טפי בברי גווי, או דתמא דכיון דשקולין הם שניהם ע"כ ממילא הוה לריך לריות בשב ואל תעשה ועל מעשה בידים יתרג ואל יעבור, או דתמא דכיון דשקולין הן ממילא אינה נדחית בפני פקו"ג, ואין חילוק בין שב ואל תעשה למעשה בידים דלעולם אין בה דין דחיה, וממילא דהוה דינא דיתרג ואל יעבור בכל גווי, וגם ברליחה גופא אם ה' שוא"ת בגוונא דיש בה דין רליחה ג"כ אמרינן כיון דשקולים הם ואין חבירו נדחה מפני פקו"ג נפשו ממילא יתרג ואל יעבור כיון דלא חלה דין דחיה בהרליחה, ונראה דכן הוא כפירוש השני שכתבנו מהא דאיתא בב"מ דף ס"ב שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים וכו' עד שבא ר"ע ולימד ומי אחיך עמך חייך קודמין לחי' אחיך, הרי דאע"ז דהתם הוה בשוא"ת, ושוד יומא דלא הוה התם דין רליחה כלל ורק משום דין הללה, ומ"מ לריכין לקרא דוחי אחיך עמך דחייך קודמין, וש"מ דדווקא בהללה דאיתא קרא דוחי אחיך עמך דחייך קודמין, אבל ברליחה דליכא קרא בכל ענין יתרג ואל יעבור אף בשוא"ת ובלא עבד מעשה, אם אף יש בו דין רליחה, ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם דעריות תהרג ואל תעבור בכל גווי אף בקרקע עולם, כיון דגם ברליחה הדין כן דאינה נדחית בפני פקו"ג, וה"ה לעריות דילפינן מינה דאין בה דין דחיה כלל לעולם, וע"כ בכל גווי תהרג ואל תעבור אף בקרקע עולם ובשב ואל תעשה וכמ"כ.

הלכות תפלה

פ"ד הליא ה' דברים משכבין את התפלה אע"פ שהגיוס ומנה וכו' וכוונת הל"ב וכו' כיצד כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה ואם התפלל בלא כוונה תהרג ומתפלל בכוונה מלא דעתו משוגשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו עכ"ל. מסתימת לשון הרמב"ם מבואר דדין כוונה הוא על כל התפלה שכל התפלה בכוונה מעבדת בה, וקשה ממה שפסק הרמב"ם בפ"י שם ז"ל מי שהתפלל ולא כיון את לבו יתמור ויתפלל בכוונה, ואם כיון את לבו בברכה ראשונה שוב אינו לריך, דמבואר להדיא דהכוונה אינה מעבדת רק בברכה ראשונה, ונ"ע.

ונראה לומר דתרי גווי כוונות יש בתפלה, האחת כוונה של פירוש הדברים, ויסודת הוא דין כוונה, ושנית שיכון

1. כל מה שכתבתי
2. (ה) דין
3. כל מה שכתבתי
4. כל מה שכתבתי
5. כל מה שכתבתי
6. כל מה שכתבתי
7. כל מה שכתבתי
8. כל מה שכתבתי
9. כל מה שכתבתי
10. כל מה שכתבתי
11. כל מה שכתבתי
12. כל מה שכתבתי
13. כל מה שכתבתי
14. כל מה שכתבתי
15. כל מה שכתבתי
16. כל מה שכתבתי
17. כל מה שכתבתי
18. כל מה שכתבתי
19. כל מה שכתבתי
20. כל מה שכתבתי
21. כל מה שכתבתי
22. כל מה שכתבתי
23. כל מה שכתבתי
24. כל מה שכתבתי
25. כל מה שכתבתי
26. כל מה שכתבתי
27. כל מה שכתבתי
28. כל מה שכתבתי
29. כל מה שכתבתי
30. כל מה שכתבתי
31. כל מה שכתבתי
32. כל מה שכתבתי
33. כל מה שכתבתי
34. כל מה שכתבתי
35. כל מה שכתבתי
36. כל מה שכתבתי
37. כל מה שכתבתי
38. כל מה שכתבתי
39. כל מה שכתבתי
40. כל מה שכתבתי
41. כל מה שכתבתי
42. כל מה שכתבתי
43. כל מה שכתבתי
44. כל מה שכתבתי
45. כל מה שכתבתי
46. כל מה שכתבתי
47. כל מה שכתבתי
48. כל מה שכתבתי
49. כל מה שכתבתי
50. כל מה שכתבתי
51. כל מה שכתבתי
52. כל מה שכתבתי
53. כל מה שכתבתי
54. כל מה שכתבתי
55. כל מה שכתבתי
56. כל מה שכתבתי
57. כל מה שכתבתי
58. כל מה שכתבתי
59. כל מה שכתבתי
60. כל מה שכתבתי
61. כל מה שכתבתי
62. כל מה שכתבתי
63. כל מה שכתבתי
64. כל מה שכתבתי
65. כל מה שכתבתי
66. כל מה שכתבתי
67. כל מה שכתבתי
68. כל מה שכתבתי
69. כל מה שכתבתי
70. כל מה שכתבתי
71. כל מה שכתבתי
72. כל מה שכתבתי
73. כל מה שכתבתי
74. כל מה שכתבתי
75. כל מה שכתבתי
76. כל מה שכתבתי
77. כל מה שכתבתי
78. כל מה שכתבתי
79. כל מה שכתבתי
80. כל מה שכתבתי
81. כל מה שכתבתי
82. כל מה שכתבתי
83. כל מה שכתבתי
84. כל מה שכתבתי
85. כל מה שכתבתי
86. כל מה שכתבתי
87. כל מה שכתבתי
88. כל מה שכתבתי
89. כל מה שכתבתי
90. כל מה שכתבתי
91. כל מה שכתבתי
92. כל מה שכתבתי
93. כל מה שכתבתי
94. כל מה שכתבתי
95. כל מה שכתבתי
96. כל מה שכתבתי
97. כל מה שכתבתי
98. כל מה שכתבתי
99. כל מה שכתבתי
100. כל מה שכתבתי